

Glasba.

Kovačev študent. Libreto spisal Ivan Kovačič. (Zbirka ljudskih iger, 5. in 6. snopič.) Uglasbil Vinko Vodopivec. — V Ljubljani 1910. Založila Katoliška Bukvarna. Cena K 3'20.

G. V. Vodopivec ni imel napačne misli, ko se je spravil na uglasbitev zgoraj imenovane, za predpustne veselice zelo primerne šaloigre. Saj naše ljudstvo nič manj ne ljubi lepe glasbe, kakor je zavzeto za lepe igre; in če mu podamo igro in glasbo obenem kot neko celoto, sprejme tudi to z veseljem in hvaležnostjo. Kar se glasbe tiče, bomo ljudstvo gotovo hitreje pridobili za kako preprosto, lahkoumljivo, — četudi nekoliko okroglo, — a z narodnimi motivi prepojeno glasbo, kakor za katerokoli umetno, bodisi še tako originalno in dovršeno kompozicijo. G. skladatelj se je, kakor kaže 40 strani obsežna partitura, brezdvomno in v prvi vrsti na to oziral. Deloma je imel v tem oziru prav, a popolnoma ne; pa o tem pozneje.

V „Kovačevem študentu“, obstoječem iz treh dejanj, nastopajo sledeče osebe: Kovač Vlecimeh (bas), Meta, njegova žena, (sopran), Janez, njen sin, (bariton), Žan, poštni sel, (tenor), trije Janezovi sošolci: Krok (tenor), Žejko (tenor) in Mucek (bas); zbor poje za kulisami. Glasba sama obstoji večinoma iz raznih deloma narodnih, deloma v narodnem duhu zloženih pesmi (zborov, oziroma kvartetov) in nekoliko arij (samospევov) v kupletnem ali, recimo, operetnem slogu. Nekaj inštrumentalnih (klavirskih) pred-, med- in poiger veže, oziroma primerno zaokrožuje posamezne dele.

Harmonizacija narodnih pesmi je prirejena kar najbolj preprosto, včasih res nekoliko revno, a vendar večinoma precej korektno. Samospეvi so srednje vrednosti; posebno dobro pogojen in v prav markantnih potezah zložen je samospე v F-molu na str. 12., in pozneje na str. 23. in 28. v Es-molu.

Klavirsko spremljanje je zelo primitivno, le bolj nadebelo nametano; na več mestih je odločno nepravilno in naravnost slabo. Nekatere nepravilnosti hočem omeniti. Grdo se sliši podvojitev vodilnega tona v zadnjem taktu drugega sistema na str. 6. in istotako

v 2. taktu 3. sistema. Neokusno je spremljanje v zadnjih dveh taktih na isti strani; podobna mesta se ponavljajo pozneje še večkrat. Napačen je razvez septakorda v 3. taktu zadnjega sistema na str. 7.; pa ne le septima kot taka, že sekvenca sama terja drugačen postop glasov. Medlo se glasi zadnji takt na str. 9. Trd in neharmoničen je predzadnji takt v prvem sistemu na str. 11. Tudi na str. 18. pri pesmi „Oja“ bi se mogla 4. in 8. takt v spremljanju nekoliko bolj skladno napraviti s pevskim glasom. Na str. 31. na četrti dobi predzadnjega takta bo sigurno bolj na mestu sekundakord: es, f, a, c nego kvartsekstakord: es, a, c. — Spremljanje je lahko, in le semtertje kaka daljša pasaža bo morda delala preglavico kakemu manj izurjenemu pianistu. A poudarjam, da bi se z istimi težkočami pri igranju ali pa še z manjšimi dalo vendarle marsikaj lepše, samostojneje in klavirju primerneje izraziti. —

Hvalevredno delo in še več: naša dolžnost je streči ljudstvu. Popolnoma prav je, če se n. pr. v glasbi oziramo na ljudski značaj in zlagamo na podlagi narodnih motivov. Tudi to je popolnoma v redu, če pošljamo v svet med drugim tudi lahke, preproste in prav zato ljudstvu umljive in dostopne skladbe. A na nekaj ne smemo pri tem pozabiti. Mi moramo ljudstvo polagoma tudi v umetniškem oziru dvigati, mu podajati tudi v tem oziru solidno, zdravo, svežo hrano. Karkoli gre literature, in ker govorim predvsem o glasbi, naše slovenske glasbene literature, med svet, in še zlasti, kar je je preprostemu ljudstvu namenjene, naj nosi na sebi pečat zrelosti, dovršenosti, prave umetnosti. Mislim, da nisem v tem naziranju osamljen, ampak mi bo gotovo pritrdil vsakateri prijatelj resničnega napredka naše domače umetnosti. S. P.

Slovenske narodne pesmi iz Ziljske doline in Podroža, nabral in četveroglasno postavil Oskar Dev. Cena 2 K. Izdala in založila „Glasbena Matica“. V Ljubljani 1908. — Štiriintrideset napevov v lahkem poskočnem koroškem slogu je nabral gospod skladatelj. Postavljene so prav navadno brez vsakega umetničenja.

To in ono.

Kako nam je pisati krajevna imena?

V letošnjem Ljubljanskem Zvonu (str. 84 — 86) je prof. Tomiņšek predlagal nekatera pravila, po katerih naj bi pisali krajevna imena in pa pridevnike, ki so nastali iz lastnih imen. Med drugim poudarja, da naj nam bo, kar se tiče pridevnikov za vzor „latinščina“. Nekdo je že v Slov. Narodu profesorju Tomiņšku odgovarjal, da drugi Slovani ne pišejo tako, kakor on svetuje, in da nam tedaj ne kaže, da bi ga posnemali.

Pravila, ki jih prof. Tomiņšek priporoča, mi v nekaterih točkah ne ugajajo. Kako naj pišemo krajevna imena, naj nam bo merodajno to, kako jih pišejo drugi Slovani, v prvi

vrsti stomilijonski ruski narod. Žalostno bi bilo, da bi mi Slovenci gledé pisave krajevnih imen hodili svojo pot ter bi se rajši ozirali na mrtvo latinščino, kakor pa na pisavo sorodnih slovanskih bratov.

Poglejmo k Rusom, da vidimo, kako oni pišejo krajevna imena in pa pridevnike, ki so izpeljani iz lastnih imen! Ruski slovarji, slovnice in druge knjige nam kažejo, da se Rusi v tem oziru ravnajo skoraj po istih pravilih, ki jih je Levec sprejel v svoj „Slovenski pravopis“ (str. 84, § 576. in 577.). Ta pravila so:

I. Kadar je lastno ime zloženo iz pridevnika in samostalnika tako, da je samostalnik že sam zase lastno ime in se mu pridevnik pristavlja samo zavoljo razločevanja,

v tem slučaju pišejo Rusi obe besedi z veliko začetnico. N. pr. **Primorska** **Alpe** (Primorske Alpe), **S**evnarna **A**merika (Severna Amerika), **P**erednja **I**ndija (Prednja Indija) itd.

II. Kadar je lastno ime zloženo iz pridevnika in samostalnika, ki sam zase ni lastno ime, ampak samo občno ime, takrat navadno pišejo Rusi samo pridevnik z veliko začetnico, samostalnik pa z malo. N. pr. **A**driatičesko **m**orje (Jadransko morje), **A**zorske **o**strove (Azorski otoki), **p**roliv **G**ibraltarskij (Gibraltarski preliv), **A**ltajskaja **g**ory (Altajske gore).

III. Dostikrat vežejo pridevnik, ki je nastal iz lastnega imena, s kakim samostalnikom. Ako taka zveza dveh besed zaznamuje kako občno ime, tedaj se pišeta obe besedi z malo začetnico. N. pr. **n**ěmeckij **j**azyk (nemški jezik), **r**usskij **s**ahar (ruski sladkor), **b**ritanskaja **d**iplomatija (britanska diplomacija), **a**rmjanskij **p**atriot (armenski patriot) itd.

Tako tedaj Rusi pišejo krajevna imena. Želeti bi bilo, da bi se tudi mi po njih ravnali.

Pogledal sem tudi v hrvaške in češke knjige, da bi videl kako Hrvatje pišejo krajevna imena. Opazil sem, da se tudi ti večinoma ravnajo po takih pravilih kakor Rusi, vendar ne vsi. Nekateri Hrvatje pišejo n. pr. Crvena Hrvatska, Novi Sisak, Velika Gorica, potem Jadransko more, vojvodina Koruška, Srijemska ulica, a drugi pa „županija zagrebačka“ — „carstvo bizantinsko“ itd. Kakor se vidi, so Hrvatje nekoliko podobni Slovencem, ki se ne morejo zediniti, da bi vsi po istih pravilih pisali krajevna imena. *Dr. Fr. Kos.*

0960

Deželni umetniški svet. V kranjskem deželnem zboru je predlagal dr. Lampe, da se osnuje deželni umetniški svet, ki bodi deželnemu odboru posvetovalni organ za ustanovitev deželne umetniške galerije, za nakup umetnin in za pospeševanje umetnosti sploh. V deželnem in občinskem svetu bodo zastopana razna društva, ki se bavijo z umetnostjo.

Za deželno umetniško zbirko je kupil na razstavi „Meduliča“ deželni odbor kranjski Bukovčevu sliko „Roman“, Rašičevi risbi „Ulica v Begunjah“ in „Križev pot v Begunjah“ in Vidovičevu „Amica quies“.

0960

Naše slike.

Omeniti imamo še slike iz druge letošnje številke našega lista.

Veronika Deseniška je bila nesrečna soproga mladega celjskega grofa Friderika. Rojena v hrvaškem Primorju se staremu grofu celjskemu ni zdela primerna nevesta za mladega Celjana. Friderik pa ni poslušal očeta, ampak se je poročil skrivaj z Veroniko. To je razljutilo očeta, ki je dal sina Friderika zato zapreti. Tudi Veroniko, ki je prišla prosit strogega tasta, je dobil v pest; umrla je nasilne smrti, zadušili so jo v kopeli. Hrvaški slikar Oton Iveković nam je naslikal prizor med očetom in sinom. Veronika leži v ozadju. Razjarjeni oče ukaže sina s silo ukleniti, Friderik se postavi z mečem v bran proti očetu, da varuje sebe in svojo soprogo.

Kozaška pesem (str. 53.) nas stavi v sredo junaških Ukrajincev. Maloruske pesmi, ki se pejejo enoglasno, imajo često nekaj deklamatoričnega in se gibljejo v velikih skokih, polne bujnih modulacij. Po takem krepko izraženem napevu peva stari kozak svojo junaško pesem, ki jo mladi poslušajo in uživajo z napeto pozornostjo.

Letošnja zima nan je prinesla obilo snega in povodnji. Podoba na str. 68. nam kaže slikovito planinsko dolino ob povodnji. V ospredju stoji romantični stari stolp pred znano jamo; celo jezero je nastalo po dolini. Premišljuje se mnogo, kako Notranjsko rešiti redno se ponavljajočih povodnji, a ne vemo, če bo moči izvesti ta težki problem.

Belokranjska svatba (str. 73.) je še izza jubilejskega izprevoda. Fotografija je povzeta pred Rotundo v Pratrju. Kaj lepo se je podala v izprevodu lepa bela noša, kakor so tudi zanimivi narodni motivi na okraskih.

Jakopičev paviljon je pred kratkim dal prostora dvema umetniškima razstavama. O tretji slovenski umetniški razstavi, o kateri smo že obširneje govorili, podajamo na str. 76. nekoliko interieura. Na str. 79. vidijo čitatelji vhod v Jakopičev paviljon in pred njim hrvaške umetnike, združene v društvu „Meduliča“, ki so ravnokar priredili tu svojo razstavo, s katere prinašamo tudi sliko notranje prireditve.

Belgija je dobila novega kralja. Leopold II. je umrl po dolgi vladni, katere glavni znak je pridobitev države Kongo v Afriki. Ker ni imel lastnih sinov, mu sledi nečak Albert. Po značaju je mladi kralj resnejši in delavnejši od Leopolda, ki je velik del svojega časa in premoženja zapravil v francoskih letovisčih.

Na Ogrskem že ves čas, kar je vladala koalicija Košutovcev, ni bilo miru, ker je bila vlada v boju s krono in je netila madžarsko narodno strast proti skupnosti monarhije. S praznimi fantomi so slepili ljudstvo, samo da se je obdržala na krmilu oligarhija šovinističnih narodnjakov in samoljubnih aristokratov. Wekerlova vlada, ki je dala vladarju besedo, da izvrši volilno reformo na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice, je to besedo prelomila. Dolgo se je branila verolomna vlada odstopiti, vrgla je med ljudstvo agitacijo za madžarski armadni jezik in za lastno ogrsko banko, da bi odvrnila pozornost od volilne reforme, a slednjič je bila vendar primorana odstopiti. Vladar je poveril Lukaczu, da sestavi novo vlado, a temu se ni posrečilo. Nato je pozval vladar grofa Khuen-Hedervarjja, ki je nekoč z železno pestjo vladal Hrvaško in ki je tudi proti Madžarom že pokazal svojo brezobzirnost. Ta je pa s prvim energičnim nastopom podrhl sovražno koalicijo, ustavna stranka se je razšla, Košutovci so razpršeni, in Khuen je naenkrat slovesno ustanovil novo stranko, v katero dere vse, kar hoče biti pri vladnih jaslih. Take so razmere na Ogrskem! A kaka bo volilna reforma, ki jo bo predložil grof Khuen? Da bi bila Slovanom prijazna, na to ni upati.

Severni tečaj je torej vendarle odkrit. Cooku so dokazali, da nas je varal, ko je trdil, da je odkril severni tečaj. Nato je povsem izginil iz javnosti. Peary pa je, kakor se kaže, v resnici dosegel najsevernejšo točko naše zemlje. Na str. 96. ga vidimo v obleki, v kateri se je podal s svojimi psi na sever.

Slike zanimivega gradu Velhartice na Češkem pričujemo po fotografiji gospoda Lipperta v Pragi, ki nam jo je poslal z lepo zbirko lastnih fotografij in s sledečim pismom:

„V Pragi - Žižkovu, 2. I. 1910.

Preblagorodna gospoda urednika!

Že drugo leto naročam Vajin krasni list „Dom in Svet“ (v Pragi v knjigarni gosp. Fr. Topiča). Z radostjo jemljem vsekdar v roko vsako novo številko, ki jo jako hitro prečitam. Sem ljubitelj fotografije. Zaradi tega imam mnogo slik z mojih poti. Izbral sem nekoliko boljših slik in tukaj Vama jih pošiljam kot: „razglednice iz Češke“. Mislim, da jih bosta mogla tekom časa upo-